

Στρασβούργο, 27 Σεπτεμβρίου 2006

ECRML (2006) 3

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ Η ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Πρώτος Εξεταστικός Κύκλος

- A. Έκθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων για το Χάρτη.
- B. Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εφαρμογή του Χάρτη από την Κύπρο.

Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες προνοεί για ένα μηχανισμό ελέγχου για αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο ο Χάρτης εφαρμόζεται σε ένα Κράτος Μέρος με σκοπό, όπου είναι αναγκαίο, να γίνονται Συστάσεις για βελτιώσεις στη νομοθεσία, στην πολιτική και στις πρακτικές του. Το κεντρικό στοιχείο στη διαδικασία αυτή είναι η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων που έχει εγκαθιδρυθεί σύμφωνα με το Άρθρο 17 του Χάρτη. Κύριος σκοπός της είναι να εξετάζει την πραγματική κατάσταση των περιφερειακών μειονοτικών γλωσσών και, όπου ενδείκνυται, να ενθαρρύνει το Μέρος να φθάσει βαθμιαία σε ένα υψηλότερο επίπεδο δέσμευσης

Για διευκόλυνση του έργου αυτού, η Επιτροπή Υπουργών έχει υιοθετήσει, σύμφωνα με το Άρθρο 15.1, κατευθυντήριες γραμμές για τις περιοδικές εκθέσεις που απαιτείται να υποβάλλει ένα Μέρος στο Γενικό Γραμματέα. Η έκθεση θα δημοσιοποιείται από την ενδιαφερόμενη κυβέρνηση. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές απαιτούν όπως το Κράτος δίνει αναφορά για το συγκεκριμένο τρόπο εφαρμογής του Χάρτη, τη γενική πολιτική για τις γλώσσες που προστατεύονται δυνάμει του Μέρους της II, και με περισσότερο συγκεκριμένο τρόπο όλα τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την εφαρμογή των διατάξεων που έχουν επιλεγεί για κάθε γλώσσα που προστατεύεται δυνάμει του Μέρους III του Χάρτη. Το πρώτο έργο της Επιτροπής είναι ως εκ τούτου να εξετάζει πληροφορίες που περιέχονται στην περιοδική έκθεση για όλες τις σχετικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στο έδαφος του ενδιαφερόμενου Κράτους

Ο ρόλος της Επιτροπής είναι να αξιολογεί τα υφιστάμενα νομοθετήματα, κανονισμούς και την πραγματική πρακτική που εφαρμόζονται σε κάθε Κράτος για τις περιφερειακές ή τις μειονοτικές γλώσσες. Έχει διαμορφώσει τις μεθόδους εργασίας της ανάλογα. Η Επιτροπή συλλέγει πληροφορίες από τις οικείες αρχές και από ανεξάρτητες πηγές εντός του Κράτους με σκοπό να έχει μια δίκαιη και ισορροπημένη εικόνα της πραγματικής κατάστασης όσον αφορά τις γλώσσες. Ύστερα από προκαταρκτική εξέταση μιας περιοδικής έκθεσης, η Επιτροπή υποβάλλει, αν χρειαστεί, αριθμό ερωτήσεων στο ενδιαφερόμενο Μέρος για θέματα που θεωρεί ότι είναι αναγκαία ή αναπτύσσονται ανεπαρκώς στην ίδια την έκθεση. Τη γραπτή αυτή διαδικασία ακολουθεί συνήθως μια «επί τόπου» επίσκεψη αντιπροσωπείας της Επιτροπής στο οικείο Κράτος. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης η αντιπροσωπεία συναντά σώματα και συνδέσμους των οποίων το έργο συνδέεται στενά με τη χρήση των σχετικών γλωσσών, και διαβουλεύεται με τις αρχές για θέματα που έχουν περιπέσει στην αντίληψη της.

Αφού συμπληρώσει τη διαδικασία αυτή, η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων υιοθετεί τη δική της έκθεση. Η έκθεση αυτή υποβάλλεται στην Επιτροπή Υπουργών μαζί με συστάσεις που η δεύτερη θα μπορούσε να απευθύνει στο ενδιαφερόμενο Μέρος.

A. Έκθεση Επιτροπής Εμπειρογνομώνων για την εφαρμογή του Χάρτη στην Κύπρο

Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Εμπειρογνομώνων στις 24 Μαρτίου 2006 και παρουσιάστηκε στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σύμφωνα με το άρθρο 16 του Χάρτη.

Κεφάλαιο 1 Ενημερωτικές πληροφορίες και προκαταρκτικά θέματα

1.1 Η κύρωση του Χάρτη από την Κύπρο

1. Η Κυπριακή Δημοκρατία υπόγραψε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες (στο εξής αναφερόμενος ως ο Χάρτης) στις 12 Νοεμβρίου 1992 και τον κύρωσε στις 26 Αυγούστου 2002. Ο Χάρτης τέθηκε σε ισχύ αναφορικά με την Κύπρο την 1 Δεκεμβρίου 2002. Σύμφωνα με το Άρθρο 169.3 του Κυπριακού Συντάγματος, ο Χάρτης λόγω της κύρωσής του από την Κυπριακή Δημοκρατία (Κυρωτικός Νόμος 39(III)/1993), και της δημοσίευσής του στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ενσωματώνεται στο εσωτερικό δίκαιο της Δημοκρατίας και υπερέχει οποιουδήποτε άλλου εσωτερικού νόμου.

2. Η Κύπρος δήλωσε, κατά το χρόνο της κατάθεσης του κυρωτικού της εγγράφου, ότι η περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα, εντός της εννοίας του Χάρτη ήταν η Αρμενική. Η Κύπρος αντικατέστησε την αρχική δήλωση της 4^{ης} Αυγούστου 2005 για να διασαφηνίσει ότι διαλαμβάνει να εφαρμόσει μόνο το Μέρος II του Χάρτη για την Αρμενική γλώσσα ως μη τοπική γλώσσα.

3. Η αναθεωρημένη Δήλωση στις 4 Αυγούστου 2005 παρατίθεται στο Παράρτημα I της παρούσας έκθεσης.

4. Σύμφωνα με το Άρθρο 15 παράγρ. 1 του Χάρτη, η αρχική περιοδική έκθεση για την εφαρμογή του Χάρτη στην Κύπρο έπρεπε να γίνει την 1^η Δεκεμβρίου 2003. Υποβλήθηκε στο Γενικό Γραμματέα στις 17 Ιανουαρίου 2005. Η έκθεση ετοιμάστηκε από το Γραφείο της Επιτρόπου Νομοθεσίας και

δημοσιοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2005 στην επίσημη ιστοσελίδα του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών του Κράτους. Ο Αρμένιος Εκπρόσωπος στη Βουλή των Αντιπροσώπων παρουσίασε και εξήγησε την αρχική περιοδική έκθεση τόσο στην Αρμενική κοινότητα σε ειδική συνεδρία όσο και σε διάφορες επιτροπές.

1.2 Το έργο της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων

5. Μετά την προκαταρκτική εξέταση της έκθεσης από την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, συντάχθηκε ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στις Κυπριακές αρχές. Αντιπροσωπεία της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων πραγματοποίησε «επί τόπου» επίσκεψη στην Κύπρο τον Οκτώβρη του 2005. Έγιναν συναντήσεις στη Λευκωσία με αντιπροσώπους των ανθρώπων που μιλούν την Αρμενική, την Κυπριακή Μαρωνιτική Αραβική και την Τουρκική γλώσσα , περιλαμβανομένων δημοσιογράφων και εκπαιδευτικών που κατοικούν στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή, και μη κυβερνητικών οργανώσεων, που εδρεύουν και έχουν ιδρυθεί στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Η αντιπροσωπεία, επίσης, επισκέφθηκε ένα Αρμενικό δημοτικό σχολείο και ένα Μαρωνιτικό δημοτικό σχολείο στη Λευκωσία. Συνάντησε τόσο τον Αρμένιο όσο και τον Μαρωνίτη Εκπρόσωπο στη Βουλή των Αντιπροσώπων, την Επίτροπο Νομοθεσίας και αντιπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Υπουργείου Εσωτερικών και του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης.

6. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων έλαβε μερικά σχόλια και επιπρόσθετες πληροφορίες από αντιπροσώπους των ομιλούντων τις γλώσσες αυτές. Οι πληροφορίες αυτές υπήρξαν πολύ χρήσιμες στην αξιολόγηση της εφαρμογής του Χάρτη και η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων θα ήθελε να τους ευχαριστήσει όλους για την ενεργό συμβολή και συμμετοχή τους στη διαδικασία ελέγχου.

7. Σύμφωνα με το Άρθρο 16 παράγρ. 4 του Χάρτη (βλέπε Κεφάλαιο 3 της παρούσας έκθεσης), η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων έχει καταρτίσει κατάλογο γενικών προτάσεων για την ετοιμασία συστάσεων που η εξ Υπουργών Επιτροπή δυνατό να επιθυμεί να απευθύνει προς την Κύπρο. Περαιτέρω, στο

κύριο μέρος της έκθεσης, όπου ήταν αναγκαίο, προέβη σε μερικές λεπτομερείς παρατηρήσεις, τις οποίες ενθαρρύνουν οι Κυπριακές αρχές να λάβουν υπόψη όταν διαμορφώνουν την πολιτική τους για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

8. Η παρούσα έκθεση βασίζεται στην πολιτική και νομική κατάσταση που επικρατούσε όταν ο Χάρτης τέθηκε σε ισχύ στην Κύπρο (1 Δεκεμβρίου 2002), στις πληροφορίες που παρέσχε η Κυβέρνηση της Κύπρου στην αρχική της περιοδική έκθεση προς το Συμβούλιο της Ευρώπης (17 Ιανουαρίου 2005), στις επιπρόσθετες πληροφορίες που παρέσχε η Κυβέρνηση σε μεταγενέστερο στάδιο μέσω των απαντήσεων σε ερωτηματολόγιο, και σε πληροφορίες που έλαβε η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, όπως αναφέρεται ανωτέρω. Η έκθεση υιοθετήθηκε στις 24 Μαρτίου 2006.

1.3 Παρουσίαση της κατάστασης όσον αφορά τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Κύπρο

Προκαταρκτική παρατήρηση

9. Η Κύπρος οφείλει τη γλωσσική και εθνοτική της σύνθεση σε μια περίπλοκη ιστορία που άρχισε περίπου το 1400 π.Χ. όταν η Κύπρος έγινε ελληνική αποικία. Το 58 π.Χ. η Κύπρος αποτέλεσε μέρος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και μετά τη διαίρεσή της το 395 μ.Χ. παρέμεινε μέρος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας για 800 χρόνια περίπου. Αργότερα η Κύπρος βρέθηκε κάτω από τη λατινική κυριαρχία από το 1191 μέχρι το 1570, όταν περιήλθε κάτω από τον έλεγχο των Λουζινιανών και αργότερα των Ενετών. Από το 1571 μέχρι το 1878 η Κύπρος ήταν μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και αργότερα περιήλθε κάτω από Βρετανικό έλεγχο μέχρι την Ανεξαρτησία της το 1960.

10. Σύμφωνα με επίσημες στατιστικές, ο αριθμός των νόμιμων κατοίκων σ' ολόκληρο το νησί της Κύπρου κατά το τέλος του 2003 ήταν 818.200.

11. Όμως, η επικρατούσα κοινωνικογλωσσική και γεωδημογραφική κατάσταση σήμερα είναι κυρίως αποτέλεσμα των γεγονότων του 1974, όταν, ύστερα από μια δεκαετία αυξανόμενων εντάσεων μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων που αποτελούσαν περίπου το 18% του συνόλου του πληθυσμού, οι Τουρκικές ένοπλες δυνάμεις κατέλαβαν το βόρειο τμήμα της Κύπρου στις 20 Ιουλίου 1974 ύστερα από το πραξικόπημα της 15 Ιουλίου 1974 που υποκινήθηκε από τη στρατιωτική χούντα της Ελλάδας εναντίον της Κυπριακής Κυβέρνησης.

12. Ως αποτέλεσμα, περίπου 37% του νησιού καταλήφθηκε από τον Τουρκικό στρατό. Αυτό οδήγησε σε ντε φάκτο διαίρεση του νησιού και μαζικό εσωτερικό εκτοπισμό και διαχωρισμό του πληθυσμού, με σχεδόν 200.000 Ελληνοκύπριους να μετακινούνται στο νότο και περίπου 50.000 Τουρκοκύπριους να μετακινούνται στο βορρά. Όμως, ίσως το 1/3 των Τουρκοκυπρίων να έχουν εγκαταλείψει την Κύπρο από το 1974. Από την άλλη, περισσότερα από 100.000 πρόσωπα από την Τουρκία έχουν μετακινηθεί στην Κύπρο από το 1974.

13. Η ντε φάκτο διχοτόμηση δεν είχε μόνο ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό των ομιλούντων την Ελληνική και την Τουρκική, αλλά και επηρέασε εκείνους που μιλούσαν την Αρμενική και την ΚυπροΜαρωνιτική Αραβική γλώσσα που εκτοπίστηκαν και μετακινήθηκαν κυρίως στο μη κατεχόμενο έδαφος (βλέπε επίσης παραγρ. 19 και 26 – 27 κατωτέρω).

14. Από το 1974, η Κυβέρνηση της Κύπρου ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο μόνο πάνω στο έδαφος της Κύπρου που δεν είναι κατεχόμενο. Ως εκ τούτου, αναφορικά με την εφαρμογή του Χάρτη στην Κύπρο, η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων περιορίζει την αξιολόγησή της για την κατάσταση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στο έδαφος που βρίσκεται κάτω από κυβερνητικό έλεγχο. Όμως, η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων έχει λάβει υπόψη πληροφορίες αναφορικά με τους ομιλούντες περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα σ' ολόκληρο το νησί για να σχηματίσει μια συνολική άποψη των περίπλοκων και σε μερικές περιπτώσεις ευαίσθητων περιστάσεων. Η

Επιτροπή Εμπειρογνομώνων γνωρίζει βέβαια την ασυνήθιστη κατάσταση στην Κύπρο και ελπίζει ότι θα βρεθεί μια βιώσιμη λύση στο εγγύς μέλλον.

Γενικές πληροφορίες

15. Η συνταγματική δομή της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει προέλθει από Συμφωνία που επιτεύχθηκε στις 11 Φεβρουαρίου 1959 στη Ζυρίχη μεταξύ του Έλληνα και του Τούρκου Πρωθυπουργού, (ερήμην των Κυπρίων), για την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Συμφωνία, που επιτεύχθηκε στη Ζυρίχη ενσωματώθηκε ακολούθως στη Συμφωνία του Λονδίνου που υπογράφηκε στις 19 Φεβρουαρίου 1959 από τις Κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελλάδας, της Τουρκίας και από τους ηγέτες της Ελληνοκυπριακής κοινότητας και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Το Σύνταγμα της Δημοκρατίας βασίστηκε στις δυο αυτές Συμφωνίες. Η Μικτή Συνταγματική Επιτροπή που εγκαθιδρύθηκε δυνάμει της Συμφωνίας του Λονδίνου για τον καταρτισμό του προσχεδίου ενός Συντάγματος είχε αυστηρούς όρους εντολής στο έργο της να «λάβει υπόψη και να δώσει σχολαστική προσοχή στα σημεία που περιέχονται στα έγγραφα της Διάσκεψης της Ζυρίχης και να εκπληρώσει το έργο της σύμφωνα με τις αρχές που παρατίθενται εκεί». Το Σύνταγμα που καταρτίστηκε με τον τρόπο αυτό υπογράφηκε στις 16 Αυγούστου 1960 από αντιπροσώπους των Κυβερνήσεων της Ελλάδας, της Τουρκίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και από τους ηγέτες της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας και τέθηκε σε ισχύ στην εν λόγω ημερομηνία και η Κύπρος ανακηρύχθηκε ένα ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος.

16. Το Σύνταγμα διαιρεί τον Κυπριακό πληθυσμό σε δυο 'Κοινότητες', την Ελληνική και την Τουρκική. Οι Κοινότητες καθορίζονται με βάση την εθνική καταγωγή, τη γλώσσα, την κουλτούρα και τη θρησκεία. Το Σύνταγμα περαιτέρω κάνει αναφορά σε «θρησκευτικές ομάδες». Όπως εξυπακούεται από τον καθορισμό, οι θρησκευτικές ομάδες καθορίζονται από τη θρησκευτική τους συγγένεια μόνο. Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή οι θρησκευτικές ομάδες της Κύπρου είναι οι Αρμένιοι, οι Μαρωνίτες και οι Λατίνοι. Το 1960, διεξάχθηκε δημοψήφισμα στο οποίο τα μέλη των τριών θρησκευτικών ομάδων, σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Συντάγματος, έπρεπε να αποφασίσουν

σε ποια από τις δυο Κοινότητες ήθελαν να ανήκουν. Και οι τρεις ομάδες επέλεξαν να ανήκουν στην Ελληνική Κοινότητα.

17. Οι θρησκευτικές ομάδες, εκτός του ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα όπως όλοι οι Κύπριοι πολίτες, έχουν το επιπρόσθετο δικαίωμα δυνάμει του Άρθρου 109 του Συντάγματος, να εκπροσωπούνται στην Κυπριακή Βουλή (τη Βουλή των Αντιπροσώπων) με αιρετό μέλος της αντίστοιχης ομάδας τους. Όμως, ο Εκπρόσωπος δεν έχει δικαίωμα να ψηφίζει και το δικαίωμά του/της να ομιλεί περιορίζεται σε θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και πολιτισμικά θέματα που ενδιαφέρουν την αντίστοιχη κοινότητά του/της. Αυτός ή αυτή έχει κυρίως συμβουλευτικό ρόλο.

Αρμενική

18. Σύμφωνα με τις πληροφορίες στη διάθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων, οι πρώτοι κάτοικοι που μιλούσαν την Αρμενική γλώσσα εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου, στα τέλη του 6^{ου} αιώνα και υπάρχουν αρχεία που αναφέρονται σε 10.000. Ένα πιο πρόσφατο και κύριο μεταναστευτικό ρεύμα προς την Κύπρο παρατηρήθηκε όταν χιλιάδες Αρμένιοι έφυγαν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μετά τη γενοκτονία των Αρμενίων (1915/1916), και αποτέλεσαν την Αρμενική Διασπορά, όπως ονομάζεται, όταν ένας μεγάλος αριθμός Αρμενίων εγκαταστάθηκαν σ' ολόκληρο τον κόσμο. Περίπου 1300 παρέμειναν στην Κύπρο. Οι ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα παραδοσιακά κατοικούσαν στις πόλεις Λάρνακα, Λεμεσό και Λευκωσία. Το 1924 για να αποφύγουν την αφομοίωση οι ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα αποφάσισαν να διδάσκουν την Αρμενική στη νέα γενιά, και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1940 η χρησιμοποίησή της στην κοινότητα ήταν ευρέα διαδεδομένη.

19. Μέχρι το 1960, υπήρχαν περίπου 4.000 ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα που ζούσαν στην Κύπρο. Λόγω των αυξανόμενων πολιτικών εντάσεων που ακολούθησαν, πολλοί ομιλούντες την Αρμενική έφυγαν και ο Αρμενικός πληθυσμός μειώθηκε κατά το ήμισυ. Το 1963 η Λευκωσία μοιράστηκε στα δυο, με μια ουδέτερη ζώνη των Ηνωμένων Εθνών που περνούσε μέσα από

το κέντρο της παλαιάς Αρμενικής συνοικίας της Λευκωσίας, όπου ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα είχαν ζήσει επί αιώνες, με αποτέλεσμα τον εκτοπισμό τους. Το 1974, οι ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα που ζούσαν στο βόρειο μέρος της Κύπρου, μετακινήθηκαν στο νότο, ακριβώς όπως και οι Ελληνοκύπριοι.

20. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της επί τόπου επίσκεψης από αντιπροσώπους των ομιλούντων την Αρμενική γλώσσα μέχρι το 1960, οι Αρμένιοι ζούσαν σε αυτοτελείς κοινότητες και η ιδιότητα του Αρμένιου θεωρείτο ως ιδιότητα χαμηλού γοήτρου. Όμως, η κατάσταση έχει αλλάξει και οι ομιλούντες την Αρμενική έχουν ενταχθεί πλήρως στην κοινωνία.

21. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσαν οι Κυπριακές αρχές υπάρχουν 3.000 ομιλούντες την Αρμενική στην Κύπρο, από τους οποίους 400 είναι μη Κύπριοι και πρόσφατοι μετανάστες. Οι ομιλούντες την Αρμενική αποτελούν το 0.4% του πληθυσμού στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Οι περισσότεροι ομιλούντες την Αρμενική ζουν στην Επαρχία Λευκωσίας. Σύμφωνα με τις Κυπριακές αρχές και τον Αρμένιο Εκπρόσωπο δεν υπάρχουν Αρμένιοι ή ομιλούντες την Αρμενική στο έδαφος που δεν βρίσκεται κάτω από κυβερνητικό έλεγχο.

22. Η Αρμενική αποτελεί χωριστό κλάδο της Ινδοευρωπαϊκής γλωσσικής οικογένειας. Στην Κύπρο, ομιλείται ένα είδος δυτικής Αρμενικής που ομιλείται από τους περισσότερους Αρμένιους της Διασποράς. Όλοι οι Αρμένιοι στην Κύπρο γνωρίζουν δύο γλώσσες, ομιλούν την Αρμενική και την Ελληνική, εκτός από αυτούς που μετανάστευσαν πρόσφατα, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν ομιλούν την Ελληνική.

Κυπρομαρωνιτική Αραβική

23. Σύμφωνα με τις πληροφορίες στη διάθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων, οι πρώτοι Μαρωνίτες ήρθαν στην Κύπρο πιθανόν από τη βόρεια Συρία και τη νοτιοανατολική Ανατολία τον 8^ο αιώνα. Κύματα μεταναστών προς την Κύπρο ακολούθησαν αργότερα το 10^ο, το 12^ο και το 13^ο

αιώνα που συνέβαλαν στη δημιουργία μιας σχετικά μεγάλης Μαρωνιτικής κοινότητας 50.000 σε 60 χωριά. Άρχισε μείωση του Μαρωνιτικού πληθυσμού από την εποχή της Λατινικής κυριαρχίας (1191 – 1571 μ.Χ.) ύστερα από τις φυσικές καταστροφές και καταστροφές που προκλήθηκαν από ανθρώπους. Τον 20ό αιώνα ο Μαρωνιτικός πληθυσμός στην Κύπρο αριθμούσε 4.500 – 6.000 που κατοικούσαν κυρίως σε τέσσερα χωριά – Κορμακίτη, Ανώματο, Αγία Μαρίνα και Καρπάσια, που βρίσκονται στο τώρα κατεχόμενο έδαφος της Κύπρου.

24. Μέχρι το 1974 η Κυπρομαρωνιτική Αραβική ομιλείτο κυρίως από τους κατοίκους του Κορμακίτη στο βορειοδυτικό μέρος της Κύπρου που τότε αποτελούσαν περίπου το μισό Μαρωνιτικό πληθυσμό στην Κύπρο.

25. Παρά το μικρό αριθμό των ομιλούντων την Κυπρομαρωνιτική Αραβική, αυτή παρέμεινε αμετάβλητη λόγω του γεγονότος ότι οι ομιλούντες τη γλώσσα αυτή ζούσαν σε μια απομονωμένη και στενά δεμένη αγροτική κοινότητα.

26. Μετά την Τουρκική κατοχή το 1974, οι κάτοικοι των τεσσάρων χωριών έγιναν πρόσφυγες και εκτοπίστηκαν και διασκορπίστηκαν σε ολόκληρη την υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Αρχικά, 1500 Μαρωνίτες παρέμειναν στα χωριά τους όμως οι περισσότεροι απ' αυτούς έφυγαν λίγο αργότερα και έμειναν μόνο λίγοι, κυρίως ηλικιωμένοι. Δυνάμει της Συμφωνίας της 3^{ης} Βιέννης του 1973, επιτρέπεται στους Μαρωνίτες να διακινούνται σχετικά ελεύθερα μεταξύ των χωριών τους στην κατεχόμενη περιοχή και της υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχής. Εκείνοι που έφυγαν μετακινήθηκαν κυρίως στην πόλη της Λευκωσίας και τα προάστιά της, καθώς και στην περιοχή της Λεμεσού.

27. Αργότερα οι μικτοί γάμοι, η αστυφιλία και ο κατατεμαχισμός της Μαρωνιτικής κοινότητας είχε ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση του αριθμού των ομιλούντων την Κυπρομαρωνιτική Αραβική και διακοπή της μετάδοσης της γλώσσας από γενεά σε γενεά. Η διαδικασία της εξαφάνισης της γλώσσας επιταχύνθηκε δραματικά έκτοτε.

28. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσαν οι Κυπριακές αρχές, το 2004 υπήρχαν 4.650 Μαρωνίτες που ζούσαν στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή και 150 Μαρωνίτες, όλοι ηλικιωμένοι, που ζούσαν σε τέσσερα χωριά στην περιοχή που δεν ήταν υπό κυβερνητικό έλεγχο, οι περισσότεροι απ' αυτούς στο χωριό Κορμακίτη.

29. Δεν υπάρχουν επίσημα δεδομένα για τον αριθμό των ομιλούντων την Κυπρομαρωνιτική Αραβική. Η «απογραφή πληθυσμού του 2001» δεν περιλάμβανε δεδομένα για τον αριθμό των ομιλούντων τη γλώσσα αυτή. Οι Κυπριακές αρχές αναφέρουν ότι υπάρχει ένας υπολογιζόμενος αριθμός 1300 ομιλούντων την Κυπρομαρωνιτική Αραβική σε ολόκληρη την επικράτεια της Κύπρου, ένας αριθμός που βασίζεται στον ολικό αριθμό των Μαρωνιτών που ζούσαν στον Κορμακίτη την εποχή που έγινε η Μικροαπογραφή το 1973. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε από τους ομιλούντες τη γλώσσα ότι υπήρχαν 2.000 – 2.500 Μαρωνίτες που μπορούσαν να μιλούν ή τουλάχιστον είχαν μια στοιχειώδη γνώση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής.

30. Η Κυπρομαρωνιτική Αραβική είναι μια σημαντική γλώσσα. Δεν υπάρχει γραπτή ή καθιερωμένη μορφή Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής παρόλο που έγιναν προσπάθειες κωδικοποίησης της στο ελληνικό αλφάβητο. Η μακρόχρονη γεωγραφική και πολιτιστική απομόνωση από την ενδοχώρα όπου ομιλείται η Αραβική, οδήγησε σε μια μοναδική ανάπτυξη και ανεξάρτητη γλωσσική ανέλιξη της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής. Μπορεί να θεωρηθεί ως μια ξεχωριστή γλώσσα. Υπάρχουν λογοτεχνικές πηγές που αποδεικνύουν ότι η Κυπρομαρωνιτική Αραβική ήταν ήδη μια ξεχωριστή γλώσσα το 12^ο και το 13^ο αιώνα. Οι ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική αποκαλούν τη γλώσσα τους απλά σάννα (η «γλώσσα μας»).

Λατινική

31. Η τρίτη θρησκευτική ομάδα είναι η Λατινική κοινότητα που είναι οι Ρωμαιοκαθολικοί. Δεν έχουν χωριστή γλώσσα.

Κουρπέτσια/Ρομανί

32. Οι Ρομά στην Κύπρο αυτοχαρακτηρίζονται ως Κουρμπέτ. Στην ελληνική γλώσσα η λέξη που χρησιμοποιείται είναι *Αθίγγανοι*. Σύμφωνα με τις πληροφορίες στη διάθεση της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, οι πρώτοι Ρομά μετανάστευσαν στην Κύπρο το 14^ο αιώνα. Η Τουρκική κατοχή το 1974 οδήγησε σε μια μεταβολή από το νομαδικό τρόπο ζωής σε ένα περισσότερο μόνιμο τρόπο, όταν οι περισσότεροι από τους περίπου 600 Ρομά εγκαταστάθηκαν στην κατεχόμενη περιοχή στις πόλεις Μόρφου και Αμμόχωστο. Ο ολικός αριθμός των Ρομά στο νησί έχει υπολογισθεί σε 1000-1500, παρόλο που το Υπουργείο Εσωτερικών εκτιμά ότι ο αριθμός τους είναι μικρότερος. Μερικές οικογένειες Ρομά μετακινήθηκαν από την κατεχόμενη περιοχή στη μη κατεχόμενη περιοχή το 2001 και το 2002. Οι περισσότεροι από αυτούς εγκαταστάθηκαν στη Λεμεσό.

33. Οι Ρομά αποκαλούν τη γλώσσα τους *Κουρμπετσιά*. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων δεν μπόρεσε να λάβει οποιαδήποτε πληροφορία κατά πόσο οι Ρομά ομιλούν ακόμα την Κουρμπετσιά ή οποιαδήποτε άλλη γλώσσα εκτός από την Τουρκική και/ή την Ελληνική και ευχαρίστως θα εδέχοντο πληροφορίες στην επόμενη περιοδική έκθεση για το θέμα αυτό και για άλλα θέματα που σχετίζονται με τους Ρομά στην Κύπρο.

1.4 Γενικά θέματα που προκύπτουν από την αξιολόγηση της έκθεσης

34. Η συνεργασία με τις Κυπριακές αρχές ήταν καλή. Η ευθύνη για την εφαρμογή του Χάρτη ανήκει στην Κεντρική Κυβέρνηση. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων πληροφορήθηκε από τις δημοτικές αρχές ότι δεν έχουν αρμοδιότητα σχετικά με το Χάρτη.

35. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων πληροφορήθηκε ότι τα γραφεία και τα σώματα με τα οποία έγιναν διαβουλεύσεις για την ετοιμασία της αρχικής περιοδικής έκθεσης ήταν ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος της Αρμενικής Θρησκευτικής Ομάδας, ένα μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Αρμένιου Αντιπροσώπου και αντιπρόσωποι των Αρμενικών δημοτικών και μέσης εκπαίδευσης σχολείων. Δεν έγιναν διαβουλεύσεις με Αρμενικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς σε σχέση με την ετοιμασία της αρχικής περιοδικής έκθεσης.

36. Γενικά, η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων παρατηρεί ότι η συνειδητοποίηση της ανάγκης για αξιολόγηση και κατοχύρωση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών φαίνεται να είναι πολύ πρόσφατη στην Κύπρο. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι νόμοι ή πολιτικές που να αποβλέπουν άμεσα στην προστασία ή προώθηση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Ως εκ τούτου, η υποστήριξη για περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες είναι στις περισσότερες περιπτώσεις μια θετική παράπλευρη συνέπεια είτε υψηλού επιπέδου υποστήριξης για τις θρησκευτικές ομάδες ή της προώθησης της πολυγλωσσίας γενικά.

1.5 Ειδικό θέμα αναφορικά με την Τουρκική γλώσσα

37. Σύμφωνα με το Άρθρο 3 του Συντάγματος της Κύπρου, οι επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας είναι η Ελληνική και η Τουρκική, και όλα τα κείμενα που δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα, πρέπει να είναι και στις δυο γλώσσες. Επίσης καθορίζεται στο Άρθρο ότι επίσημες πράξεις και έγγραφα πρέπει να συντάσσονται και στις δυο γλώσσες. Οι επίσημες γλώσσες χρησιμοποιούνται στις δικαστικές διαδικασίες, στα νομίσματα, στα χαρτονομίσματα και στα γραμματόσημα. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να απευθύνεται στις αρχές είτε στη μια είτε στην άλλη επίσημη γλώσσα. Περισσότεροι κανονισμοί παρατίθενται σε άλλα Άρθρα του Συντάγματος (Άρθ. 11, 12, 28, 30, 171 και 180).

38. Όμως, οι περισσότερες από τις Διατάξεις αυτές έπαψαν να εφαρμόζονται μετά το Δεκέμβριο του 1963 με την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από όλους τους θεσμούς και τις επίσημες θέσεις. Με την ντε φάκτο διαίρεση το 1974, ο τερματισμός της χρησιμοποίησης των δυο επίσημων γλωσσών εδραιώθηκε. Από το 1963, οι λίγοι Τουρκοκύπριοι που αποφάσισαν να παραμείνουν στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να ασκούν τα πλήρη γλωσσικά τους δικαιώματα που κατοχυρώνονται δυνάμει του Συντάγματος.

39. Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού του 2001, 361 Τουρκοκύπριοι ζούσαν στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε κατά τη διάρκεια της «επί τόπου επίσκεψης» ότι ο αριθμός αυτός έχει αυξηθεί κατά τα τελευταία 3-5 έτη σε περίπου 1000, και παρατηρείται μια ανοδική τάση.

40. Με βάση τα δύο αυτά γεγονότα – ότι η Τουρκική έχει βασικά παύσει να λειτουργεί ως επίσημη γλώσσα και αριθμός ομιλούντων την Τουρκική ζουν στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή – η Τουρκική φαίνεται να είναι σε θέση παρόμοια με εκείνη μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή.

41. Κατά την άποψη των Κυπριακών αρχών, η Τουρκική γλώσσα δεν είναι γλώσσα που προστατεύεται δυνάμει του Χάρτη λόγω του επίσημου καθεστώτος της στο Σύνταγμα της Δημοκρατίας. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων είναι ενήμερη της κατάστασης που δημιουργήθηκε από την ντε φάκτο διαίρεση της Κύπρου. Όμως, είναι υποχρεωμένη να διερευνήσει κατά πόσο το επίσημο καθεστώς που έχει η Τουρκική γλώσσα εφαρμόζεται στην πράξη τουλάχιστο σε ικανοποιητικό βαθμό που να διασφαλίζεται ότι η γλώσσα αυτή δεν τυγχάνει λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από οποιαδήποτε συνήθη περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα.

42. Η Τουρκική γλώσσα δεν φαίνεται να είναι πλήρως λειτουργική ως επίσημη γλώσσα στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Υπάρχουν πρακτικοί περιορισμοί στη χρησιμοποίησή της στις επικοινωνίες με επίσημα σώματα. Όμως, η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων δεν αντιλήφθηκε οποιαδήποτε παρεμπόδιση ή άμεση αποθάρρυνση της χρησιμοποίησης της Τουρκικής. Αντίθετα, η κυβέρνηση έχει λάβει πολλά θετικά μέτρα π.χ. στον τομέα της παιδείας. Επίσης, υπάρχουν Τουρκικά τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα κλπ.

43. Οι πληροφορίες που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της επί τόπου επίσκεψης υποδηλούν ότι οι υποχρεώσεις δυνάμει του Μέρους II του Χάρτη

πιθανόν να εκπληρώνονται αναφορικά με την Τουρκική γλώσσα στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ζητά από τις Κυπριακές αρχές να δώσουν περισσότερο λεπτομερείς πληροφορίες στην προσεχή περιοδική έκθεση αναφορικά με την Τουρκική γλώσσα στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή.

Κεφάλαιο 2 Αξιολόγηση της εφαρμογής του Χάρτη από την Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων

44. Δεν έχουν καθοριστεί γλώσσες από τις Κυπριακές αρχές για προστασία δυνάμει του Άρθρου III του Χάρτη. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων έχει, ως εκ τούτου, αξιολογήσει με ποιο τρόπο το Κράτος έχει εκπληρώσει κάθε δέσμευση στο Μέρος II (Άρθρο 7).

2.1 Προκαταρκτικά θέματα

45. Υπό το φως των επιπρόσθετων πληροφοριών που έλαβε η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων από τις Κυπριακές αρχές και επίσης από τις πληροφορίες που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της «επί τόπου επίσκεψης» στην Κύπρο η Κυπρομαρωνιτική Αραβική θα πρέπει να αξιολογηθεί με βάση τον καθορισμό μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας που παρατίθεται στο Άρθρο 1.α του Χάρτη και σύμφωνα με το Άρθρο 2.1 του Χάρτη.

46. Με βάση τις ληφθείσες πληροφορίες, φαίνεται ότι η αντίληψη της Κυπριακής κυβέρνησης για το γλωσσικό καθεστώς της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής βασίζεται στα ακόλουθα κριτήρια: Η Κυπρομαρωνιτική Αραβική αποκαλείται ευρέως και συνήθως αναφέρεται ως 'διάλεκτος' τόσο σε παλαιά ακαδημαϊκά έργα αλλά ακόμη και από τους ίδιους τους ομιλούντες τη γλώσσα. Οι λόγοι γι' αυτό φαίνεται να οφείλονται στο γεγονός ότι η Κυπρομαρωνιτική Αραβική έχει μερικά κοινά χαρακτηριστικά με διαλέκτους υπό την έννοια ότι ουδέποτε έχει κωδικοποιηθεί ούτε τυποποιηθεί και ότι η χρήση της περιορίζεται στον ιδιωτικό τομέα. Περαιτέρω, η Κυπρομαρωνιτική Αραβική ομιλείται μόνο από μια μειονότητα των Μαρωνιτών που είναι ήδη σχετικά ολίγοι. Δε μεταβιβάζεται στη νεότερη γενεά και γενικά φαίνεται να απολαύει χαμηλού κύρους. Για τους λόγους αυτούς η Κυπρομαρωνιτική Αραβική έχει θεωρηθεί «απλώς» ως διάλεκτος.

47. Η Κυπρομαρωνιτική Αραβική δυνατό να αποτελεί διάλεκτο μιας Τυπικής Αραβικής γλώσσας όχι όμως των επίσημων γλωσσών της Κύπρου, δηλαδή της Ελληνικής ή της Τουρκικής. Η Κυπρομαρωνιτική Αραβική

ομιλείται στην Κύπρο από την άφιξη των πρώτων Μαρωνιτών τον 8^ο αιώνα και έκτοτε έχει μια συνεχή παρουσία στο νησί. Επιπλέον, η Κυπρομαρωνιτική Αραβική διαφέρει από τις επίσημες γλώσσες της Κύπρου. Ως εκ τούτου, επειδή η Κυπρομαρωνιτική Αραβική ομιλείται παραδοσιακά στην Κύπρο και δεν είναι διάλεκτος των επίσημων γλωσσών της Κύπρου, θα πρέπει να θεωρηθεί ως περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα εντός της εννοίας του Χάρτη. Όμως, οι πιο πάνω αναφερόμενοι παράγοντες υποδηλούν ότι η γλώσσα διατρέχει σοβαρό κίνδυνο εξαφάνισης και συνεπώς είναι περισσότερο αναγκαίο, οι Κυπριακές αρχές να αναγνωρίσουν την Κυπρομαρωνιτική Αραβική ως γλώσσα και μάλιστα ως γλώσσα που χρειάζεται επείγουσα και άμεση προστασία.

48. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψής της, η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με αντιπροσώπους των ομιλούντων την Κυπρομαρωνιτική Αραβική που ανέφεραν ότι υπάρχει μεγάλη και επείγουσα ανάγκη για προστασία και κατοχύρωση της γλώσσας τους.

49. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων έχει ως εκ τούτου την άποψη ότι η Κυπρομαρωνιτική Αραβική δικαιούται να χαρακτηριστεί ως περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα εντός της εννοίας του Άρθρου 1 παράγρ. α του Χάρτη και ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να λάβουν άμεσα μέτρα για την προστασία και προώθησή της σύμφωνα με το Μέρος II του Χάρτη.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να σχολιάσουν την εφαρμογή του Χάρτη αναφορικά με την Κυπρομαρωνιτική Αραβική στην επόμενη τους περιοδική έκθεση.

2.2. Η αξιολόγηση αναφορικά με το Μέρος II του Χάρτη

50. Το Μέρος II του Χάρτη παραθέτει αριθμό γενικών σκοπών και αρχών που ένα Μέρος είναι υποχρεωμένο να εφαρμόζει για όλες τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στο έδαφός του. Στις ακόλουθες παραγράφους η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων εξετάζει τη συμμόρφωση της Κύπρου προς το Άρθρο 7 αναφορικά με την Αρμενική και τη Κυπρομαρωνιτική Αραβική γλώσσα. Πράττοντας αυτό έχει λάβει υπόψη επιπρόσθετες πληροφορίες στη διάθεσή της.

Άρθρο 7 – Σκοποί και αρχές

«Παράγραφος 1

Σε σχέση με περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, εντός των εδαφών στα οποία χρησιμοποιούνται οι γλώσσες αυτές και σύμφωνα με την κατάσταση κάθε γλώσσας, τα Μέρη θα πρέπει να βασίζονται τις πολιτικές, τη νομοθεσία και την πρακτική στους ακόλουθους σκοπούς και αρχές:

α. την αναγνώριση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως έκφραση πολιτισμικού πλούτου».

51. Εκτός από τις συνταγματικές διατάξεις στην Κύπρο που κατοχυρώνουν την αναγνώριση των θρησκευτικών ομάδων δεν φαίνεται να υπάρχει οποιαδήποτε συγκεκριμένη πολιτική που να αποσκοπεί στην προώθηση της αναγνώρισης και συνειδητοποίησης της γλωσσικής διαφορετικότητας. Η γλωσσική και η πολιτισμική διαφορετικότητα και πολυγλωσσία προωθούνται γενικά στην Κύπρο, κυρίως στο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα. Για παράδειγμα, το 2005 κηρύχθηκε έτος γλωσσικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας στο σχολείο. Όμως, αυτό δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένα, ούτε στοχεύει άμεσα, τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Κύπρο.

Αρμενική

52. Η κύρωση του Χάρτη με σαφή αναφορά στην Αρμενική δυνατό να ερμηνευθεί ως συγκεκριμένη αναγνώριση της Αρμενικής γλώσσας στην Κύπρο ως έκφρασης πολιτισμικού πλούτου.

53. Οι κύριες νομικές πράξεις αναφορικά με την αναγνώριση της Αρμενικής γλώσσας είναι οι ακόλουθες:

- Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ Κύπρου και Αρμενίας για Συνεργασία στους Τομείς του Πολιτισμού, Παιδείας και Επιστημών (Κυρωτικός) Νόμος, 1998 (Νόμος 19(III) του 1998).
- Το Πρόγραμμα μεταξύ της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Αρμενίας και της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας για Συνεργασία στους Τομείς του Πολιτισμού, Παιδείας και Επιστημών κατά τα Έτη 2001-2004.
- Μνημόνιο (2004) για τα αποτελέσματα της συνάντησης μεταξύ του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Προέδρου της Εθνικής Συνέλευσης της Δημοκρατίας της Αρμενίας εντός των πλαισίων της επίσημης επίσκεψης στη Δημοκρατία της Αρμενίας της Κυπριακής Κοινοβουλευτικής Αντιπροσωπείας.
- Ο περί Επισήμων Γλωσσών της Δημοκρατίας Νόμος 67/1988 όπως τροποποιήθηκε από το Νόμο 154/1990.

54. Ο Ετήσιος Κυβερνητικός Προϋπολογισμός προνοεί για επιχορήγηση για ένα διδάσκαλο από την Αρμενία για τη διδασκαλία παραδοσιακών χορών, καθώς και επιχορηγήσεις για την Αρμενική Εκκλησία και για τον «Κυπροαρμενικό Σύνδεσμο Φιλίας». Κάθε άλλη οικονομική βοήθεια σε πολιτισμικές οργανώσεις παρέχεται σε βάση ad hoc. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσαν οι Κυπριακές αρχές, υπάρχουν διάφορα αρμενικά πολιτισμικά ιδρύματα και δραστηριότητες που επιχορηγούνται και εφαρμόζονται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν συναυλίες, παραστάσεις χορού, εκθέσεις τέχνης και λογοτεχνικές εκδηλώσεις. Οι δραστηριότητες αυτές προωθούν σε κάποιο βαθμό την Αρμενική γλώσσα.

55. Οι αρχές δείχνουν ευαισθησία για την Αρμενική γλώσσα και πολιτισμό στην Κύπρο. Η αντιπροσωπεία έλαβε πληροφορίες κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης ότι οι ομιλούντες την Αρμενική είναι γενικά ευχαριστημένοι

από την υποστήριξη που τους παρέχει η Κυβέρνηση και το ενδιαφέρον που δείχνει. Οι ομιλούντες την Αρμενική ανέφεραν ότι τα χρήματα για τα οποία αποτείνονται συνήθως παραχωρούνται.

Κυπρομαρωννιτική Αραβική

56. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων δεν έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες όσον αφορά το βαθμό που οι Κυπριακές αρχές αναγνωρίζουν την Κυπρομαρωννιτική Αραβική ως έκφραση πολιτισμικού πλούτου και ευχαρίστως θα δέχονταν περισσότερες πληροφορίες στην προσεχή περιοδική έκθεση.

«β. ο σεβασμός της γεωγραφικής περιοχής κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας για να διασφαλιστεί ότι οι υφιστάμενες ή νέες διοικητικές διαιρέσεις δεν θα αποτελούν εμπόδιο στην προώθηση της εν λόγω περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας».

Αρμενική

57. Η Αρμενική έχει καθοριστεί ως μη τοπική γλώσσα στην Κύπρο. Δεν περιήλθαν σε γνώση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων πληροφορίες που υποδήλωναν ότι οποιοσδήποτε διοικητικές διαιρέσεις αποτελούν εμπόδιο για την προώθηση της Αρμενικής γλώσσας.

Κυπρομαρωννιτική Αραβική

58. Η ντε φάκτο διαίρεση της Κύπρου το 1974 είχε δραματικά αρνητικές επιπτώσεις στην Κυπρομαρωννιτική Αραβική. Πριν το 1974, η Κυπρομαρωννιτική Αραβική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τοπική γλώσσα εντός της εννοίας του Χάρτη, που ομιλείτο κυρίως στο χωριό Κορμακίτης, που βρίσκεται στη βόρεια Κύπρο. Ο πληθυσμός του Κορμακίτη αποτελούσε περίπου το μισό του συνολικού Κυπρομαρωννιτικού πληθυσμού. Η Τουρκική κατοχή προκάλεσε εξάρθρωση της κοινοτικής ζωής και διασκορπισμό των Μαρωνιτών στο νότιο μέρος του νησιού. Μόνο μερικοί γέροντες παρέμειναν στον Κορμακίτη (βλέπε παράγρ. 26). Η κατάσταση της γλώσσας σήμερα ανταποκρίνεται στον καθορισμό μιας μη τοπικής γλώσσας εντός της εννοίας του Χάρτη.

59. Εντός της υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχής το ίδιο ισχύει για την Κυπρομαρωνιτική Αραβική όπως και για την Αρμενική, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπάρχουν διοικητικές διαιρέσεις που θα ήταν επιζήμιες για την προστασία της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής εφόσον έχει καταστεί μια μη τοπική γλώσσα στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή. Η Κυπρομαρωνιτική Αραβική έχει επηρεασθεί ιδιαίτερα για δυο λόγους: 1. ομιλείτο μόνο στην περιοχή που είναι τώρα κατεχόμενη και 2. ήταν προηγουμένως τοπική γλώσσα και ως εκ τούτου εκείνοι που την ομιλούσαν δεν είχαν την αναγκαία υποδομή από πλευράς οργανώσεων και λεσχών κλπ. για να αντιμετωπίσουν τη νέα κατάσταση, σε αντίθεση, για παράδειγμα, με τους ομιλούντες την Αρμενική.

60. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων γνωρίζει βέβαια ότι το γεγονός ότι η συγκεκριμένη αυτή διαίρεση που αποτελεί εμπόδιο για την προώθηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής είναι πέραν της δύναμης και επιρροής των Κυπριακών αρχών και η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων επαινεί τις αρχές για την υποστήριξή τους στους ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική που ζουν στην κατεχόμενη περιοχή συμβάλλοντας σε τακτικές σχέσεις και επαφές με άλλους ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική στην υπό κυβερνητικό έλεγχο περιοχή (βλ. παράγρ. 80 και 81 κατωτέρω).

«γ. η ανάγκη για αποφασιστική δράση για προώθηση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών με σκοπό την κατοχύρωσή τους.»

Αρμενική

61. Παρόλο που, ως αναφέρεται πιο πάνω, δεν υπάρχει καθολικό γλωσσικό σχέδιο ούτε οποιαδήποτε σχέδια εθνικής στρατηγικής που αποσκοπούν στην προώθηση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην Κύπρο, η Κυβέρνηση έχει λάβει αποφασιστικά μέτρα για την προώθηση της Αρμενικής.

62. Τα Αρμενικά δημοτικά σχολεία Ναρέκ χρηματοδοτούνται πλήρως από την κυβέρνηση. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, η αντιπροσωπεία κατά τη διάρκεια της επίσκεψής της σε σχολείο Ναρέκ στη

Λευκωσία, πληροφορήθηκε από το διευθυντή του σχολείου και μέλος της σχολικής επιτροπής ότι υπήρχε εξαιρετική συνεργασία με την κυβέρνηση και ότι οποιεσδήποτε παρακλήσεις για χρηματοδότηση συνήθως γίνονταν δεκτές. Βρίσκεται τώρα υπό ανέγερση στη Λεμεσό ένα νέο κτίριο σχολείου Ναρέκ.

63. Η Κυπριακή κυβέρνηση θα πρέπει να επαινεθεί ιδιαίτερα για την ταχεία αντίδρασή της στην ανακοίνωση για το κλείσιμο του Αρμενικού σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης, του Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Μελκονιάν. Ενέκρινε επιπρόσθετη χορηγία ΛΚ 100.000 για να διατηρήσει το σχολείο ανοικτό (βλέπε παράγρ. 88 – 92 κατωτέρω).

64. Η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων πιστεύει ότι η Κυβέρνηση θα συνεχίσει την υποστήριξή της. Παρόλο που η Αρμενική γλώσσα ομιλείται ευρέως στην κοινότητα, εν τούτοις παραμένει μια γλώσσα που διατρέχει κίνδυνο εξαφάνισης λόγω του μικρού μεγέθους της κοινότητας και είναι, ως εκ τούτου, πολύ σημαντικό να συνεχιστεί η παροχή εκπαίδευσης στην Αρμενική.

Κυπρομαρωνιτική Αραβική

65. Η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων έχει πληροφορηθεί από τις Κυπριακές αρχές ότι η Μαρωνιτική κοινότητα λαμβάνει κρατικές χορηγίες και επιχορηγήσεις, ακριβώς όπως και η Αρμενική κοινότητα. Όμως, διατυπώθηκαν μερικά παράπονα από αντιπροσώπους των ομιλούντων τη γλώσσα ότι η κρατική υποστήριξη είτε ερχόταν καθυστερημένα είτε δεν ικανοποιούσε επαρκώς τις ανάγκες της κοινότητας. Για παράδειγμα, παρόλο που η Μαρωνιτική κοινότητα εκφράζει ευαρέσκεια για την ίδρυση Μαρωνιτικού σχολείου πριν τέσσερα χρόνια, το αρχικό αίτημα υποβλήθηκε στην πραγματικότητα πριν τριάντα χρόνια, πράγμα που θεωρείται ως χαμένη ευκαιρία. Η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε επίσης από το Μαρωνίτη κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο ότι οι Μαρωνίτες αποτάθηκαν στην προηγούμενη κυβέρνηση για πολιτιστικό κέντρο και τους δόθηκε γη αλλά δεν είχαν τους οικονομικούς πόρους για να χτίσουν πάνω στη γη αυτή.

66. Φαίνεται να είναι απαραίτητη αποφασιστική δράση για προώθηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής εφόσον η γλώσσα ομιλείται μόνο από ένα πολύ

περιορισμένο αριθμό Μαρωνιτών. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ζητά από τις αρχές να δώσουν περισσότερες πληροφορίες στην επόμενη περιοδική έκθεση για τα μέτρα που λήφθηκαν για κατοχύρωση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής.

«δ. η διευκόλυνση και/ή ενθάρρυνση της χρησιμοποίησης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην ομιλία και στη γραφή, στη δημόσια και στην ιδιωτική ζωή».

67. Όσον αφορά την Αρμενική, όπως έχει ήδη αναφερθεί, το κράτος παρέχει οικονομική υποστήριξη σε πολιτιστικές εκδηλώσεις σε συνεργασία με την Αρμενική κοινότητα. Αυτό γίνεται με τρόπο ad hoc με εξαίρεση τον «Κυπρο-Αρμενικό Σύνδεσμο Φιλίας», όπου υπάρχει οργανωμένη και τακτική συνεργασία (βλέπε παράγρ. 54 ανωτέρω).

68. Οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι υπάρχουν σχέδια για ανάπτυξη μιας περισσότερο δομημένης και τακτικής συνεργασίας ως μέρους της εφαρμογής της πιο πάνω αναφερόμενης Συμφωνίας για Συνεργασία στον τομέα του πολιτισμού, της παιδείας και των επιστημών μεταξύ της Κύπρου και της Αρμενίας. Συμφωνήθηκε πρόγραμμα μεταξύ των δύο κρατών για τα έτη 2001-2004. Το πρόγραμμα απαριθμεί διάφορες πρωτοβουλίες αναφορικά με πολιτισμικά και εκπαιδευτικά θέματα σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη σε σχέση με την Αρμενική. Στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, όμως, δεν παρασχέθηκε οποιαδήποτε πληροφορία όσον αφορά το βαθμό που η Συμφωνία αυτή εφαρμόστηκε στην πράξη. Ένα νέο πρόγραμμα βρίσκεται υπό μελέτη με την Αρμενία. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ζητά από τις Κυπριακές αρχές να δώσουν λεπτομερείς πληροφορίες στην επόμενη περιοδική έκθεση για την έκβαση των διαπραγματεύσεων αυτών και για οποιεσδήποτε δραστηριότητες που διεξάγονται στον πλαίσιο του νέου προγράμματος δυνάμει της Συμφωνίας.

69. Διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται με εκτελεστές που προσκαλούνται από την Αρμενία, όπως είναι η Αρμενική Κρατική Φιλαρμονική Ορχήστρα το 2004, το Κρατικό Θέατρο Γιερεβάν και το Αρμενικό Κρατικό Χορευτικό Συγκρότημα. Οι δραστηριότητες αυτές επιχορηγούνται

από την κυβέρνηση. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων το εξαίρει αυτό. Ζητούνται οι απόψεις του Αρμένιου εκπροσώπου για οποιαδήποτε εκδήλωση που αφορά τον Αρμενικό πολιτισμό. Από την άλλη, κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, αντιπρόσωποι των ομιλούντων την Αρμενική, πληροφόρησαν την αντιπροσωπεία ότι, παρόλο που εκτιμούν τις επιχορηγήσεις που παρέχονται από την κυβέρνηση, θα ήθελαν επίσης να εκφράσουν τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους μέσω των δικών τους δραστηριοτήτων. Όμως, δεν υπάρχει δομημένη πολιτική και μόνιμη χρηματοδότηση για τέτοιες δραστηριότητες.

Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις αρχές να παρέχουν χρήματα για προώθηση της Αρμενικής γλώσσας και πολιτισμού στη δημόσια και ιδιωτική ζωή, περιλαμβανομένων των μέσων μαζικής επικοινωνίας με μια πιο ικανοποιητική διευθέτηση σε συνεργασία με τους ομιλούντες την Αρμενική γλώσσα.

70. Αναφορικά με την Κυπρομαρωνιτική Αραβική φαίνεται ότι μόνο ένας περιορισμένος αριθμός Μαρωνιτών ομιλούν τη γλώσσα. Η ορατότητά της στο ευρύ κοινό της είναι περιορισμένη καθώς χρησιμοποιείται κυρίως μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Φαίνεται ότι δεν λαμβάνονται συνειδητά μέτρα για ενθάρρυνση και/ή διευκόλυνση της χρήσης της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις αρχές να διευκολύνουν και/ή να ενθαρρύνουν τη χρησιμοποίηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής στη δημόσια και στην ιδιωτική ζωή.

71. Όπως αναφέρεται στην παράγρ. 30 ανωτέρω, η Κυπρομαρωνιτική Αραβική δεν έχει μέχρι τώρα κωδικοποιηθεί ή τυποποιηθεί παρά το ότι έγιναν κάποιες προσπάθειες από τους ίδιους τους ομιλούντες τη γλώσσα για κωδικοποίησή της με την Ελληνική γραφή. Για παράδειγμα, εκδόθηκε λεξικό της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής – Ελληνικής. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με διάφορους αντιπροσώπους που εξέφρασαν την επιθυμία και την ανάγκη για κωδικοποίηση και τυποποίηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μόνο με κυβερνητική υποστήριξη. Μερικοί αντιπρόσωποι

έχουν επίσης εισηγηθεί κωδικοποίηση με το Λατινικό αλφάβητο. Η κωδικοποίηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής είναι τεράστιας σημασίας για τη διατήρησή της, καθότι διευκολύνει τη διδασκαλία της στο σχολείο, ενισχύει την ορατότητά της στη δημόσια ζωή, για παράδειγμα στον τύπο, και ενισχύει το πολιτιστικό της καθεστώς. Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να εξεύρουν μέσα, σε συνεργασία με τους ομιλούντες τη γλώσσα, για κωδικοποίηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής.

72. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, αντιπρόσωποι της Μαρωνιτικής νεολαίας εξέφρασαν την επιθυμία και την ανάγκη για την ίδρυση ενός πολιτιστικού κέντρου νεολαίας για την κοινωνικοποίηση των νεαρών Μαρωνιτών, καθώς επίσης και για την καλλιέργεια, συνομιλία και εκμάθηση της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής. Η Οργάνωση Μαρωνιτών νέων προς στο παρόν δεν έχει κτίριο για συναντήσεις. Δεδομένου ότι οι ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική προς το παρόν ζουν διασκορπισμένοι, αυτό θα παρείχε μια δυνατότητα διευκόλυνσης της χρήσης της γλώσσας στη δημόσια ζωή.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων ενθαρρύνει τις αρχές να βοηθήσουν τους Μαρωνίτες στην ίδρυση ενός Πολιτιστικού Κέντρου Νεολαίας.

73. Αναφορικά με τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (ΡΙΚ) είναι η δημόσια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία της Κύπρου και λειτουργεί ως ένας ημικυβερνητικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που λαμβάνει κρατική επιχορήγηση. Είναι παγκύπριας εμβέλειας και διαθέτει τέσσερα ραδιοφωνικά και δύο τηλεοπτικά κανάλια.

74. Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων πληροφορήθηκε κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης ότι το δεύτερο ραδιοφωνικό κανάλι μεταδίδει καθημερινό πρόγραμμα στην Αρμενική για την Αρμενική κοινότητα από τις 5 μ.μ. – 6 μ.μ., περιλαμβανομένου δελτίου ειδήσεων, τρεις φορές τη βδομάδα. Γίνονται Αρμενικές ραδιοφωνικές εκπομπές από τη δεκαετία του 1960. Σύμφωνα με την αρχική περιοδική έκθεση, το πρόγραμμα, επίσης,

παρακολουθείται και από τους Αρμένιους στο Λίβανο, στη Συρία, στη Βουλγαρία, στο Ιράν και στην Ελλάδα και υπολογίζεται ότι έχει 250.000 ακροατές.

75. Σύμφωνα με την αρχική περιοδική έκθεση, υπάρχει μονόωρο τηλεοπτικό ψυχαγωγικό πρόγραμμα στην Αρμενική μια φορά το χρόνο, την Αρμενική ημέρα των Χριστουγέννων (6 Ιανουαρίου). Δεν υπάρχουν τηλεοπτικά προγράμματα στην Κυπρομαρωνιτική Αραβική.

76. Από το 2000, το πρώτο ραδιοφωνικό κανάλι μεταδίδει 30-λεπτο πολιτιστικό πρόγραμμα στην Ελληνική για τη Μαρωνιτική κοινότητα κάθε Σάββατο με τίτλο «Η φωνή των Μαρωνιτών». Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ενθαρρύνει τις αρχές να ενθαρρύνουν και/ή να διευκολύνουν τη μετάδοση ραδιοφωνικών προγραμμάτων στην Κυπρομαρωνιτική Αραβική.

77. Οι παρουσιαστές των Αρμενικών και Μαρωνιτικών προγραμμάτων είναι πάντα μέλη των αντίστοιχων κοινοτήτων και το περιεχόμενο των προγραμμάτων αποφασίζεται κατόπιν διαπραγματεύσεων με το ΡΙΚ. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων χαιρετίζει τη μορφή αυτή άμεσης συμμετοχής.

78. Όσον αφορά τα έντυπα μέσα, υπάρχουν δυο Αρμενικά μηνιαία περιοδικά που είναι πρωταρχικά στην Αρμενική και εκδίδονται στην Κύπρο, με τα ονόματα “Azad Tsayn” και “Artsagang”. Και τα δυο διανέμονται δωρεάν και εξαρτώνται απόλυτα από ιδιωτικές δωρεές, διαφημίσεις και εθελοντικές εισφορές. Και τα δυο παραδίδονται δωρεάν στα οικοκυριά της κοινότητας. Δεν παρέχεται οικονομική βοήθεια από το κράτος.

79. Το διμηνιαίο περιοδικό «Κοινοτικό Βήμα» εκδίδεται και χρηματοδοτείται από το Μαρωνιτικό Ίδρυμα Ευημερίας, διανέμεται δωρεάν και εξαρτάται απόλυτα από δωρεές και διαφημίσεις. Το περιοδικό, που αποστέλλεται δωρεάν σε όλα τα Μαρωνιτικά οικοκυριά, είναι εξ ολοκλήρου στην Ελληνική. «Ο τύπος των Μαρωνιτών» είναι ένα άλλο μηνιαίο περιοδικό που ασχολείται με Μαρωνιτικά θέματα και που εκδίδεται κι αυτό εξ ολοκλήρου στην Ελληνική.

«ε. η διατήρηση και ανάπτυξη δεσμών, στους τομείς που καλύπτονται από τον παρόντα Χάρτη, ανάμεσα σε ομάδες που χρησιμοποιούν περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα και άλλες ομάδες εντός του Κράτους, που χρησιμοποιούν γλώσσα που χρησιμοποιείται σε ταυτόσημη ή παρόμοια μορφή, καθώς και η εγκαθίδρυση πολιτιστικών σχέσεων με άλλες ομάδες εντός του κράτους, που χρησιμοποιούν διαφορετικές γλώσσες.»

Κυπρομαρωνιτική Αραβική

80. Πολλοί ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική όλων των ηλικιών, ταξιδεύουν τακτικά στο χωριό Κορμακίτης τα Σαββατοκυριάκα για διατήρηση των οικογενειακών δεσμών και συναναστροφή με άλλους που μιλούν την Κυπρομαρωνιτική Αραβική. Για να διευκολύνει τους δεσμούς αυτούς, η Κυπριακή Κυβέρνηση παρέχει, ανάμεσα σε άλλα, δωρεά μεταφορά δυο φορές την εβδομάδα, σε όλα τα μέλη της Μαρωνιτικής κοινότητας που κατοικούν στην κατεχόμενη περιοχή για να καταστήσει δυνατές επισκέψεις στην υπό Κυβερνητικό έλεγχο περιοχή και παρέχει δωρεάν τρόφιμα.

81. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων αναγνωρίζει και εξαίρει την υποστήριξη αυτή, καθότι βοηθά τους ομιλούντες την Κυπρομαρωνιτική Αραβική που ζουν έξω από την παραδοσιακή τους περιοχή να διατηρούν δεσμούς με την παραδοσιακή τους κοινότητα και με τους κατοίκους του Κορμακίτη που όλοι ομιλούν την Κυπρομαρωνιτική Αραβική. Αυτό είναι σημαντικό για τη διατήρηση της γλώσσας, καθότι, όπως αναφέρεται ανωτέρω, δεν παρουσιάζονται πολλές ευκαιρίες στην καθημερινή ζωή για χρησιμοποίηση της γλώσσας στην ομιλία.

82. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων δεν έχει πληροφορηθεί για οποιαδήποτε παραδείγματα θεσμοποιημένων σχέσεων ανάμεσα σε Αρμένιους και Μαρωνίτες και θα δεχόταν ευχαρίστως πληροφορίες για το θέμα αυτό στην επόμενη περιοδική έκθεση.

«στ. η παροχή κατάλληλων μορφών και μέσων για τη διδασκαλία και μελέτη περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε όλα τα κατάλληλα στάδια.»

83. Η εκπαιδευτική διοίκηση είναι άκρως συγκεντρωτική στην Κύπρο και η γενική ευθύνη ασκείται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Αρμενική

84. Τα Αρμενικά δημοτικά σχολεία «Ναρέκ» (1^η – 7^η τάξη) λειτουργούν στη Λευκωσία, στη Λεμεσό και στη Λάρνακα. Τα σχολεία είναι αυτόνομα και διοικούνται από συμβούλιο που αποτελείται από μέλη διοριζόμενα από το κράτος κατόπιν σύστασης του Αρμένιου Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου. Το Συμβούλιο έχει αρμοδιότητα για όλα σχεδόν τα συναφή με τα σχολεία Ναρέκ θέματα. Τα σχολεία Ναρέκ τελούν κάτω από την επίβλεψη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και πρέπει να ανταποκρίνονται στα εκπαιδευτικά επίπεδα που ισχύουν για τα άλλα κρατικά δημοτικά σχολεία στην Κύπρο. Τα σχολεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από την κυβέρνηση, η οποία καλύπτει τα τρέχοντα έξοδα, τους μισθούς των δασκάλων και του προσωπικού και τις δαπάνες των σχολικών βιβλίων. Όλα τα σχολικά βιβλία παρέχονται δωρεάν. Από το εκπαιδευτικό έτος 2005-06, το κόστος για τα Αρμενικά σχολικά βιβλία που εισάγονται από το Λίβανο και τις Ηνωμένες Πολιτείες καταβάλλονται από την κυβέρνηση.

85. Σύμφωνα με την αρχική περιοδική έκθεση, 90% των Αρμένιων μαθητών φοιτούν στα σχολεία Ναρέκ. Θα υπήρχε επαρκής χωρητικότητα για φοίτηση όλων των Αρμενόπαιδων σε σχολείο Ναρέκ.

86. Οι προσχολικές τάξεις λειτουργούν κάτω από τα σχολεία Ναρέκ.

87. Εκτός από την Ελληνική και την Αγγλική, όλα τα θέματα στα δημοτικά σχολεία Ναρέκ διδάσκονται είτε στην Αρμενική μόνο ή σε δυο γλώσσες, με ελαφρά μείωση της διδασκαλίας της Αρμενικής στις δυο ανώτερες τάξεις. Τα σχολικά βιβλία είναι είτε στην Ελληνική και διδάσκονται στην Αρμενική είτε στην Αρμενική και εισάγονται από το εξωτερικό.

88. Αναφορικά με τη Μέση Εκπαίδευση, μέχρι τον Ιούνιο 2005, υπήρχε ένα Αρμενικό σχολείο μέσης εκπαίδευσης, το Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Μελκονιάν

(EIM) στη Λευκωσία, που ήταν διεθνώς αναγνωρισμένο και είχε λειτουργήσει για περισσότερα από 70 χρόνια. Η διδασκαλία γινόταν σε δυο γλώσσες, και τα θέματα του Αρμενικού τμήματος (Αρμενική Ιστορία, Γλώσσα, Τέχνη, Μουσική κλπ.) διδάσκονταν στη Δυτική Τυπική Αρμενική, και τα θέματα των εξετάσεων (Μαθηματικά, Φυσικές και Κοινωνικές Επιστήμες κλπ.) διδάσκονταν στην Αγγλική. Το δεύτερο ήταν Ευρωπαϊκό ωρολόγιο πρόγραμμα που προετοίμαζε τους μαθητές για εισδοχή σε πανεπιστήμια παγκόσμια.

89. Το Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο Μελκονιάν, που ήταν για οικότροφους και συνήθεις σπουδαστές ήταν ένα Αρμενικό κοινοτικό και ιδιωτικό σχολείο, καθώς και πολιτιστικό κέντρο για τους ομιλούντες την Αρμενική. Περίπου 2/3 των Αρμενίων της Κύπρου, που αποφοιτούσαν από τα σχολεία Ναρέκ, φοιτούσαν στο EIM. Έχει αναφερθεί στην Επιτροπή Εμπειρογνομώνων ότι τα Αρμενικά σχολεία στην Κύπρο είναι πολύ σημαντικά για την εξύψωση του επιπέδου της ομιλούμενης και γραπτής Δυτικοαρμενικής γλώσσας στην Κύπρο.

90. Η Μέση Εκπαίδευση στο EIM επιχορηγείτο για τους Αρμενίους της Κύπρου από την Κυβέρνηση, περιλαμβανομένης της πληρωμής διδάκτρων και επιχορηγήσεων για σχολικά βιβλία και των μισθών του διδακτικού προσωπικού. Η δαπάνη ανερχόταν σε £40.000 ετησίως. Το EIM ήταν το μόνο σχολείο παγκόσμια που πρόσφερε εξετάσεις επιπέδου O-level του γενικού πιστοποιητικού εκπαίδευσης με θέμα την Αρμενική γλώσσα. Ήταν επίσης το μόνο Δυτικοαρμενικό σχολείο μέσης εκπαίδευσης με οικοτροφείο στον κόσμο.

91. Το Κεντρικό Συμβούλιο της Αρμενικής Γενικής Αγαθοεργού Ένωσης (ΑΓΑΕ) στη Νέα Υόρκη, μιας οργάνωσης στην οποία ανατέθηκε η προστασία και διαχείριση των δικαιωμάτων του EIM αποφάσισε το Μάρτη του 2004 να κλείσει το σχολείο μέχρι τον Ιούνιο του 2005.

92. Η Κυπριακή Κυβέρνηση αντέδρασε αμέσως και ενέκρινε επιπρόσθετη χορηγία £100.000 για να καταστεί δυνατή η συνέχιση της λειτουργίας του.

Επιπρόσθετα, τον Απρίλιο του 2004, κήρυξε μέρος του κτιρίου και την τοποθεσία στην οποία βρίσκεται ως Εθνικό Μέρος Κληρονομιάς. Αυτό καλύπτει περίπου το 60% του χώρου.

93. Ηγέρθη αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας με την οποία αμφισβητήθηκε το δικαίωμα της ΑΓΑΕ να κλείσει τη σχολή τον Αύγουστο του 2005. Για να εμποδιστεί η ΑΓΑΕ να πωλήσει το κτίριο του Ινστιτούτου Μελκονιάν τροχοδρομήθηκαν και διαδικασίες έκδοσης απαγορευτικού διατάγματος. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων γνωρίζει την πρόσφατη απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας με την οποία επιβλήθηκε απαγορευτικό διάταγμα σχετικά με την περιουσία (Φεβρουάριος 2006). Υπάρχει ακόμα μια αγωγή που κινήθηκε στην Καλιφόρνια/ΗΠΑ με σκοπό την ανατροπή της απόφασης της ΑΓΑΕ να κλείσει τη σχολή Μελκονιάν.

94. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ανησυχεί ότι το κλείσιμο του ΕΙΜ θα αποτελέσει απειλή για την ύπαρξη της μέσης εκπαίδευσης στην Αρμενική γλώσσα στην Κύπρο. Ως εκ τούτου, ελπίζει ότι το θέμα θα επιλυθεί σύντομα. Είναι εξαιρετικά σημαντικό όπως συνεχιστεί στην Κύπρο η διδασκαλία της Αρμενικής στο επίπεδο της μέσης εκπαίδευσης.

95. Η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης ότι η ΑΓΑΕ έχει ετοιμάσει ένα διετές μεταβατικό πρόγραμμα. Αριθμός πρώην σπουδαστών του ΕΙΜ φοιτούν τώρα στην Αμερικανική Ακαδημία στη Λευκωσία, μια ιδιωτική σχολή μέσης εκπαίδευσης, και 40-50 από αυτούς προέρχονται από το εξωτερικό και κατοικούν στους χώρους του ΕΙΜ. Η ΑΓΑΕ καλύπτει τα δίδακτρα και παρέχει τροφή και διαμονή. Από τους 111 μαθητές του ΕΙΜ, 79 επέστρεψαν μετά τις θερινές διακοπές. Τα μαθήματα στην Αρμενική περιορίζονται στο απόγευμα, από 4-6 μ.μ.

96. Η σχολή Ναρέκ στη Λευκωσία αντέδρασε γρήγορα στο κλείσιμο του ΕΙΜ και το Μάιο της δόθηκε άδεια να ιδρύσει μια κατώτερη σχολή μέσης παιδείας στο Ναρέκ και ο 1^{ος} χρόνος τώρα λειτουργεί πλήρως και δωρεάν για τους μαθητές. Δέκα σπουδαστές φοιτούν τώρα στην κατώτερη αυτή σχολή

μέσης εκπαίδευσης. Η Ναρέκ δεν θα έχει τη δυνατότητα ή τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους να λειτουργεί μια ανώτερη σχολή μέσης εκπαίδευσης που θα απαιτούσε ένα ευρύ ωρολόγιο πρόγραμμα. Ένας πρώην διδάσκαλος του ΕΙΜ διδάσκει στο Ναρέκ.

97. Το κλείσιμο του ΕΙΜ αποτέλεσε πλήγμα για τους Αρμένιους της Κύπρου και τις αρχές και επίσης προκάλεσε παγκόσμια αντίδραση από τους Αρμένιους της Διασποράς, δεδομένου ότι το ΕΙΜ εξυπηρετούσε κυρίως τους ομιλούντες τη Δυτική Αρμενική γλώσσα της Διασποράς. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων αναγνωρίζει και επαινεί την υποστήριξη που παρέχει η κυβέρνηση στους ομιλούντες την Αρμενική στη δύσκολη αυτή κατάσταση. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις αρχές να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η μέση εκπαίδευση στην Αρμενική θα συνεχίσει να είναι διαθέσιμη. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων δέχεται ευχαρίστως πληροφορίες στην προσεχή περιοδική έκθεση για τη θέση της μέσης εκπαίδευσης στην Αρμενική γλώσσα στην Κύπρο.

Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις αρχές να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η μέση εκπαίδευση στην Αρμενική γλώσσα θα συνεχίσει να είναι διαθέσιμη.

98. Η τεχνική εκπαίδευση, η εκπαίδευση ενηλίκων και η ανώτερη εκπαίδευση δεν είναι διαθέσιμες στην Αρμενική. Δεν υπάρχουν δυνατότητες για την εκπαίδευση διδασκάλων στην Αρμενική στην Κύπρο. Επίσης, δεν υπάρχουν κίνητρα για πολλούς νεαρούς Αρμένιους να γίνουν δάσκαλοι λόγω της έλλειψης προοπτικών σταδιοδρομίας. Η εκπαίδευση δασκάλων στην Αρμενική δεν είναι δυνατή στην Κύπρο επί του παρόντος. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει την Κυβέρνηση να εξετάσει το ενδεχόμενο επιχορήγησης μιας τέτοιας εκπαίδευσης, αν είναι δυνατό στην Κύπρο ή διαφορετικά στο εξωτερικό για εκείνους τους Κύπριους σπουδαστές που επιθυμούν να εκπαιδευτούν για να διδάξουν την Αρμενική γλώσσα.

Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις αρχές να μεριμνήσουν για εκπαίδευση δασκάλων στην Αρμενική γλώσσα

Κυπρομαρωννιτική Αραβική

99. Το δημοτικό σχολείο Αγίου Μάρωνα είναι ένα δημόσιο κρατικό σχολείο που ιδρύθηκε το 2001 κατόπιν παράκλησης της Μαρωννιτικής κοινότητας. Παρόλο που η ίδρυση του σχολείου έχει χαιρετιστεί από την κοινότητα, αυτή λυπάται για το ότι έγινε τόσο αργά, δεδομένου ότι ζητούσαν την ίδρυσή του για 30 χρόνια.

100. Πριν το 1974, οι Μαρωννίτες είχαν τα δικά τους δημοτικά σχολεία και στα τέσσερα χωριά, που ήταν κάτω από την επίβλεψη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Στον Κορμακίτη οι μαθητές επίσης διδάσκονταν την Κυπρομαρωννιτική Αραβική ή στην Κυπρομαρωννιτική Αραβική.

101. Υπάρχουν επί του παρόντος 110 μαθητές εγγεγραμμένοι στο σχολείο του Αγίου Μάρωνα, από τους οποίους 100 ανήκουν στην Μαρωννιτική κοινότητα. Από αυτούς 41 μαθητές ομιλούν την Κυπρομαρωννιτική Αραβική και προέρχονται από οικογένειες που αρχικά κατοικούσαν στον Κορμακίτη. Ακόμη 20-30 μαθητές έχουν τουλάχιστο υποφερτή γνώση της γλώσσας. Παρέχονται σχολικά μεταφορικά μέσα για όλους τους μαθητές. Σύμφωνα με πληροφορίες που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης μόνο 10% των Μαρωννιτών μαθητών φοιτούν στο σχολείο αυτό.

102. Η γλώσσα διδασκαλίας στο δημοτικό σχολείο Αγίου Μάρωνα είναι η Ελληνική. Τα μαθήματα διδάσκονται σύμφωνα με το γενικό ωρολόγιο πρόγραμμα άλλων σχολείων στην Κύπρο αλλά επίσης περιλαμβάνουν πτυχές της Μαρωννιτικής κουλτούρας, θρησκείας και κληρονομιάς. Εθελοντής δάσκαλος προσφέρει τώρα ως εξωσχολικό μάθημα επιλογής την εκμάθηση της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής μια φορά την εβδομάδα το απόγευμα και τα μαθήματα αυτά παρακολουθούνται από 15 μαθητές. Ο Σύνδεσμος Γονέων του Μαρωννιτικού Δημοτικού Κρατικού Σχολείου έχει ζητήσει από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, όπως η διδασκαλία της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής καταστεί μέρος του κανονικού ωρολογίου προγράμματος.

103. Δεν υπάρχει διδασκαλία της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής στην Κυπρομαρωννιτική Αραβική στο προσχολικό επίπεδο ή στο επίπεδο μέσης εκπαίδευσης ή στην ανώτερη εκπαίδευση. Δεν υπάρχει διδακτικό υλικό ούτε δυνατότητες για την εκπαίδευση διδασκάλων, όμως αντιπρόσωποι της Μαρωννιτικής κοινότητας έχουν εισηγηθεί τη μερική εκπαίδευση δασκάλων στο Λίβανο.

104. Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων υπογραμμίζει ότι παρόλο που η Κυπρομαρωννιτική Αραβική δεν είναι μέχρι τώρα μια γραπτή γλώσσα, αυτό με κανένα τρόπο δεν καθιστά τη διδασκαλία της γλώσσας στο σχολείο αδύνατη. (Βλέπε παράγρ. 50 της 2^{ης} έκθεσης αξιολόγησης της Επιτροπής Εμπειρογνομένων αναφορικά με την Ουγγαρία, - έγγραφο ECRML (2004)5).

105. Το δημοτικό σχολείο Αγίου Μάρωνα φαίνεται να βρίσκεται σε ιδεώδη θέση για την εισαγωγή της διδασκαλίας της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής. Παρόλο που μόνο 10% όλων των Μαρωννιτών μαθητών φοιτούν στο σχολείο αυτό, φαίνεται να υπάρχει μια ψηλή συγκέντρωση παιδιών, των οποίων οι γονείς ή οι πάπποι είναι από τον Κορμακίτη και που έχουν καλή γνώση της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής.

106. Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων ενθαρρύνει τις αρχές να προνοήσουν για τη διδασκαλία της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής στο Μαρωννιτικό δημοτικό σχολείο σε εκείνους τους μαθητές οι οποίοι ή των οποίων οι γονείς το ζητούν. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι γονείς θα ενημερωθούν για τη δυνατότητα αυτή.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομένων ενθαρρύνει τις αρχές να μεριμνήσουν για τη διδασκαλία της Κυπρομαρωννιτικής Αραβικής στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου και διαφορετικά, όπου χρειάζεται, και ιδιαίτερα να προβούν σε διευθετήσεις για την εκπαίδευση δασκάλων και την παραγωγή διδακτικού υλικού.

«ζ Η παροχή διευκολύνσεων ώστε οι μη ομιλούντες μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα που ζουν σε περιοχή όπου χρησιμοποιείται, να έχουν τη δυνατότητα να την μάθουν αν το επιθυμούν».

107. Η πρόνοια αυτή αφορά μη ομιλούντες δύο διαφορετικών κατηγοριών: εκείνους που χαρακτηρίζουν τους εαυτούς τους ως μέρος της γλωσσικής κοινότητας και εκείνους που δεν αποτελούν μέρος της.

Αρμενική

108. Εφόσον ουσιαστικά όλοι οι Αρμένιοι στην Κύπρο ομιλούν την Αρμενική, ισχύει το δεύτερο. Όμως, δεν υπάρχει επί του παρόντος πρόνοια για τους μη ομιλούντες την (Δυτική) Αρμενική γλώσσα στην Κύπρο να τη μάθουν. Κύπριοι μη ομιλούντες την Αρμενική έχουν το δικαίωμα να φοιτούν στο δημοτικό σχολείο Ναρέκ. Όμως, εφόσον τα σχολεία Ναρέκ διδάσκουν την Αρμενική στους ομιλούντες τη γλώσσα ως μητρική γλώσσα, το επίπεδο διδασκαλίας δεν είναι πιθανόν κατάλληλο για τους μη ομιλούντες τη γλώσσα. Σύμφωνα με πληροφορίες που λήφθηκαν, επί του παρόντος, η εκπαίδευση ενηλίκων δεν είναι διαθέσιμη για μη ομιλούντες τη γλώσσα. Όμως, η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων έχει επίσης πληροφορηθεί ότι το Κρατικό Επιμορφωτικό Ινστιτούτο μπορεί να παράσχει τέτοια εκπαίδευση αν υπάρχει επαρκής ζήτηση γι' αυτήν. Η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων ενθαρρύνει τις αρχές να παράσχουν περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με το θέμα αυτό στην προσεχή περιοδική έκθεση.

Κυπρομαρωννική Αραβική

109. Υπάρχουν μέλη της Μαρωννικής κοινότητας που δεν ομιλούν την Κυπρομαρωννική Αραβική αλλά δεν υπάρχει δυνατότητα να μάθουν τη γλώσσα αυτή. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης, η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε ότι έγιναν προσπάθειες από την Οργάνωση Νεολαίας για διδασκαλία της Κυπρομαρωννικής Αραβικής αλλά αυτό αποδείχθηκε δύσκολο χωρίς οποιαδήποτε υποστήριξη. Η Επιτροπή Εμπειρογνομώνων ενθαρρύνει τις αρχές να διευκολύνουν τη διδασκαλία της Κυπρομαρωννικής Αραβικής σε εκείνους που επιθυμούν να την μάθουν.

«η η προώθηση μελετών και έρευνας για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες σε πανεπιστήμια ή ισοδύναμα ιδρύματα»

110. Δεν υπάρχουν δυνατότητες για μελέτες ή έρευνες για την Αρμενική ή την Κυπρομαρωνιτική Αραβική στην Κύπρο, όμως, γίνονται έρευνες και για τις δυο γλώσσες εκτός Κύπρου. Μελέτες και έρευνες για τη Δυτική Αρμενική διεξάγονται σε διάφορα ιδρύματα παγκόσμια. Κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης υποβλήθηκαν αιτήματα για την ίδρυση έδρας Αρμενικών Σπουδών σε πανεπιστημιακό επίπεδο στην Κύπρο. Η μελέτη της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής υπήρξε αντικείμενο προσοχής διανοούμενων για 50 χρόνια και οι έρευνες στο θέμα αυτό υπήρξαν πολύτιμες στον τομέα της Αραβικής γλωσσολογίας. Η τελευταία έκδοση είναι ένα Συγκριτικό Γλωσσάριο της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής.

«θ Η προώθηση κατάλληλων τύπων διεθνικών ανταλλαγών στους τομείς που καλύπτονται από τον παρόντα Χάρτη, για περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται σε ταυτόσημη ή παρόμοια μορφή σε δυο ή περισσότερα Κράτη.»

Αρμενική

111. Σύμφωνα με επιπρόσθετες πληροφορίες που δόθηκαν από τις Κυπριακές αρχές ως αποτέλεσμα της ως άνω αναφερόμενης συμφωνίας για Συνεργασία στους τομείς του Πολιτισμού, της Παιδείας και των Επιστημών μεταξύ των κυβερνήσεων της Κύπρου και της Αρμενίας, διάφορες ομάδες επισκέπτονται από καιρού εις καιρό την Κύπρο.

112. Επιπλέον, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού παρέχει οικονομική υποστήριξη και έχει τακτική συνεργασία με τον «Κυπροαρμενικό Σύνδεσμο Φιλίας» για την οργάνωση πολιτισμικών εκδηλώσεων και για την ενίσχυση των δεσμών με την Αρμενία.

Κυπρομαρωνιτική Αραβική

113. Οι Μαρωνίτες στην Κύπρο έχουν στενούς δεσμούς με το Λίβανο λόγω της καταγωγής τους και του γεγονότος ότι υπάρχουν πολλοί Μαρωνίτες στο Λίβανο και τελικά επίσης λόγω της γλωσσικής συγγένειας της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής με τη Λιβανέζικη Αραβική. Η Επιτροπή

Εμπειρογνομόνων δεν ενημερώθηκε για οποιουδήποτε είδους προώθηση διεθνικών ανταλλαγών μέσω της Κυπριακής κυβέρνησης.

114. Η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε κατά τη διάρκεια της "επί τόπου" επίσκεψης της ότι ο Σύνδεσμος Γονέων του Σχολείου του Αγίου Μάρωνα οργάνωσε επίσκεψη στο Λίβανο για 30 μαθητές με δική του πρωτοβουλία. Οι μαθητές κατόπιν τούτου διαπίστωσαν ότι θα ήταν χρήσιμο να μάθουν την Μαρωνιτική Αραβική καθότι έτσι θα μπορούσαν να συνομιλούν με τους Λιβανέζους. Επιπλέον, ενισχύει τους πολιτισμικούς τους δεσμούς με τους Μαρωνίτες του Λιβάνου. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων βρίσκει ότι αυτός είναι ένας εξαιρετικός τρόπος προώθησης της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής και ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να προωθούν παρόμοιες εκπαιδευτικές και πολιτισμικές διεθνικές ανταλλαγές.

«Παράγραφος 2

Τα Μέρη αναλαμβάνουν να εξαλείψουν, αν δεν το έχουν ήδη πράξει, οποιαδήποτε αδικαιολόγητη διάκριση, αποκλεισμό, περιορισμό ή προτίμηση σχετικά με τη χρησιμοποίηση μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και να μη αποθαρρύνουν ή να θέσουν σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξη της. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων υπέρ περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών με σκοπό την προώθηση της ισότητας μεταξύ εκείνων που χρησιμοποιούν τις γλώσσες αυτές και του υπόλοιπου πληθυσμού ή που λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις συγκεκριμένες συνθήκες τους δεν θεωρείται πράξη διάκρισης σε βάρος εκείνων των γλωσσών που χρησιμοποιούνται ευρύτερα»

115. Η αρχή της μη διάκρισης είναι ενσωματωμένη στο Σύνταγμα της Κύπρου με το Άρθρο 28 που αναφέρει ότι «κάθε πρόσωπο απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προνοούνται από το παρόν Σύνταγμα χωρίς οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση σε βάρος οποιουδήποτε προσώπου λόγω της κοινότητας, της φυλής, της θρησκείας, της γλώσσας, του φύλου, των πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, της γέννησης, του χρώματος, του πλούτου, της κοινωνικής τάξης του ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο εκτός αν υπάρχει σαφής διάταξη περί του αντιθέτου στο παρόν Σύνταγμα.»

116. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων δεν έχει ενημερωθεί για οποιαδήποτε διάκριση ή οποιαδήποτε πρακτικά προβλήματα στον τομέα αυτό.

«Παράγραφος 3

Τα Μέρη αναλαμβάνουν να προωθούν, με κατάλληλα μέτρα, αμοιβαία κατανόηση ανάμεσα σε όλες τις γλωσσικές ομάδες της χώρας και ιδιαίτερα την περίληψη του σεβασμού, της κατανόησης και της ανοχής σε σχέση με περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες ανάμεσα στους σκοπούς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που παρέχονται εντός των χωρών τους και της ενθάρρυνσης των μέσων μαζικής επικοινωνίας να επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό».

117. Σύμφωνα με πληροφορία που έδωσαν οι κυπριακές αρχές, η πολυγλωσσία ως τέτοια προωθείται τώρα στην Κύπρο στο κύριο ωρολόγιο πρόγραμμα αλλά αυτό δεν έχει ειδικά ως στόχο τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες της Κύπρου. Απλώς προωθεί μια θετική στάση έναντι της πολυγλωσσίας. Επίσης, μέσα στο σχολικό πρόγραμμα το ευρύτερο θέμα της καταπολέμησης του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας, ξενοφοβίας, και της διάκρισης καλύπτει τη αμοιβαία κατανόηση ανάμεσα σε όλες τις γλωσσικές ομάδες στην Κύπρο. Η Κυβέρνηση επίσης ανέφερε ότι υπάρχει αύξουσα συνειδητοποίηση στα Ελληνοκυπριακά σχολεία για την ιστορία και τον πολιτισμό των Αρμενίων στην Κύπρο. Και η συνειδητοποίηση για την ιστορία των Μαρωνιτών αυξάνει.

118. Σύμφωνα με τους ίδιους τους ομιλούντες την γλώσσα, δεν υπάρχει ακόμα αρκετή συνειδητοποίηση ανάμεσα στον πληθυσμό της πλειοψηφίας για την παρουσία των Αρμενίων στην Κύπρο. Με δική του πρωτοβουλία, ο διευθυντής των σχολείων Ναρέκ εξέδωσε ένα βιβλίο για την ιστορία των Αρμενίων στην Κύπρο για να εισαχθεί στην 6^η τάξη και επίσης στα μέσου επιπέδου σχολεία. Το 2005 ο Διευθυντής επισκέφθηκε άλλα δημοτικά σχολεία σε δυο σημαντικές για τους Αρμένιους μέρες, και εισήγαγε την Αρμενική κουλτούρα στους μαθητές.

119. Φαίνεται να υπάρχει μια συνειδητοποίηση της παρουσίας της Αρμενικής και της Μαρωνιτικής κοινότητας στην Κύπρο αλλά ειδικά η ύπαρξη της γλώσσας τους δεν αντανακλάται επαρκώς στο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα. Σύμφωνα με τον Κοινοβουλευτικό Εκπρόσωπο της Μαρωνιτικής Κοινότητας υπάρχει επί του παρόντος μόνο μια μικρή συνοπτική ιστορία των

Μαρωνιτών της Κύπρου στα σχολικά βιβλία, που είναι ανεπαρκής. Σύμφωνα με αυτόν, υπάρχει ένας μεγάλος βαθμός άγνοιας στο ευρύ κοινό αναφορικά με την ύπαρξη των Μαρωνιτών στην Κύπρο.

120. Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων δεν έχει λεπτομερείς πληροφορίες για το βαθμό που η διδασκαλία της ιστορίας και του πολιτισμού των Κυπρίων Αρμενίων και των Μαρωνιτών περιλαμβάνει τη διδασκαλία της ιστορικής παρουσίας της Αρμενικής και της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής γλώσσας στην Κύπρο. Όμως με βάση τις εντυπώσεις από την «επί τόπου επίσκεψη» φαίνεται να είναι σαφές ότι υπάρχει μια γενική έλλειψη γνώσεων για την ύπαρξη της Αρμενικής γλώσσας και ιδιαίτερα της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής γλώσσας στην Κύπρο.

121. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσαν οι Κυπριακές αρχές, το Υπουργείο Εσωτερικών έχει σχέδιο για προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα στις γλωσσικές ομάδες στην Κύπρο μέσω του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου και της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου. Όμως, η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων δεν έχει ακόμα πληροφορηθεί για τον τρόπο που αυτό θα επιτευχθεί.

122. Η αντιπροσωπεία πληροφορήθηκε από αντιπροσώπους του ΡΙΚ κατά τη διάρκεια της «επί τόπου επίσκεψης» ότι πολλά θέματα που αφορούν την Αρμενική και την Μαρωνιτική κοινότητα της Κύπρου καλύπτονται με ραδιοφωνικά προγράμματα και κάποτε από την τηλεόραση, όπως για παράδειγμα η εκλογή του Αρμένιου Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου. Γενικά, το ΡΙΚ φαίνεται να υιοθετεί μια θετική στάση έναντι των μειονοτήτων. (βλέπε παραγ. 73-77 πιο πάνω).

Η Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων ενθαρρύνει τις Κυπριακές Αρχές να ενισχύσουν τη γνώση του κοινού για την παραδοσιακή παρουσία στην Κύπρο της Αρμενικής Γλώσσας και ιδίως της Κυπρομαρωνιτικής Αραβικής γλώσσας και να προωθούν την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των γλωσσικών ομάδων της Κύπρου

«Παράγραφος 4

Στον καθορισμό της πολιτικής τους αναφορικά με τις περιφερειακές και τις μειονοτικές γλώσσες, τα Κόμματα θα λάβουν υπόψη τις ανάγκες και επιθυμίες των ομάδων που χρησιμοποιούν τις γλώσσες αυτές. Ενθαρρύνονται να ιδρύουν σώματα, εν ανάγκη, με σκοπό να συμβουλεύουν τις αρχές για όλα τα θέματα τα συναφή με περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες».

123. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, δυνάμει του Άρθρου 109 του Συντάγματος, οι Αρμένιοι και οι Μαρωνίτες (και οι Λατίνοι) έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν εκπρόσωπο στη Βουλή των Αντιπροσώπων για πενταετή θητεία. Το άρθρο 4 του περί Θρησκευτικών Ομάδων (Εκπροσώπηση) Νόμου αναφέρει ότι «Κάθε εκπρόσωπος μέχρι τη λήξη της θητείας του εκπροσωπεί την οικεία ομάδα του σε σχέση με θέματα που εμπíπτουν στην Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση και για το σκοπό αυτό-

- (α) έχει το δικαίωμα να παρουσιάζει της απόψεις της ομάδας του για οποιαδήποτε τέτοια θέματα ή για να προβαίνει στις αναγκαίες παραστάσεις για θέματα που αφορούν την ομάδα του ενώπιον οποιουδήποτε οργάνου ή οποιασδήποτε επιτροπής της Βουλής των Αντιπροσώπων ή οργάνου ή αρχής της Δημοκρατίας.
- (β) Η Βουλή των Αντιπροσώπων με την αρμόδια επιτροπή της προτού λάβει οποιοδήποτε νομοθετικό μέτρο για οποιοδήποτε τέτοιο θέμα και οποιοδήποτε όργανο ή οποιαδήποτε αρχή στη Δημοκρατία προτού λάβει ή ασκήσει οποιαδήποτε διοικητική αρμοδιότητα για οποιοδήποτε τέτοιο θέμα ζητεί τις απόψεις του εν λόγω εκπροσώπου της αντίστοιχης ομάδας».

124. Μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, ο Εκπρόσωπος μπορεί επίσης να εκπροσωπεί τα συμφέροντα της γλώσσας που ομιλείται από την αντίστοιχη ομάδα του/της σε εθνικό επίπεδο και να εφαρμόζει πρακτικά μέτρα για προώθηση της γλώσσας. Δύνανται επίσης να εκφράζουν τις απόψεις τους για τη γλώσσα ενώπιον οποιουδήποτε οργάνου ή οποιασδήποτε επιτροπής της Βουλής των Αντιπροσώπων ή οποιουδήποτε άλλου οργάνου ή αρχής της Δημοκρατίας.

Κεφάλαιο 3 Πορίσματα

Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων δια του παρόντος παρουσιάζει τα γενικά της πορίσματα για την εφαρμογή του Χάρτη στην Κύπρο.

A. Οι Κυπριακές αρχές επιδεικνύουν ένα υψηλό βαθμό συνειδητοποίησης και ευαισθησίας έναντι της Αρμενικής και της Μαρωνιτικής κοινότητας. Οι αρχές προσφέρουν υποστήριξη που δεν περιορίζεται στην οικονομική βοήθεια. Τα αρμόδια υπουργεία εργάζονται σε στενή συνεργασία με τις μειονότητες, ή τους αντιπροσώπους τους, λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες και επιθυμίες τους για προγράμματα και πολιτικές και έχουν λάβει αποφασιστικά μέτρα για παράδειγμα στην περίπτωση του Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Μελκονιάν.

B. Η Δυτική Αρμενική γλώσσα όπως ομιλείται παραδοσιακά στην Κύπρο είναι η μορφή της Αρμενικής γλώσσας που ομιλείται από την πλειοψηφία των Αρμενίων της Διασποράς. Η Κύπρος φαίνεται να είναι το μόνο μέρος στην Ευρώπη που οι ομιλούντες τη Δυτική Αρμενική γλώσσα τυγχάνουν συνεχούς υποστήριξης από την Κυβέρνηση.

Γ. Οι μειονότητες στην Κύπρο είναι καλά ενταγμένες στην κοινωνία και γενικά είναι ικανοποιημένες από το βαθμό της προστασίας και υποστήριξης που παρέχεται από την Κυβέρνηση. Όμως, η συνειδητοποίηση της ύπαρξης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών φαίνεται να είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο στην Κύπρο. Ως αποτέλεσμα, δεν υπάρχει νομοθεσία ή πολιτική που αποβλέπει άμεσα στην προστασία και προώθηση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Μέχρι τώρα η προσοχή επικεντρωνόταν στις θρησκευτικές ομάδες. Αυτό σε μερικές περιπτώσεις είχε ένα θετικό παράπλευρο αποτέλεσμα για τις γλώσσες που ομιλούνται από τις αντίστοιχες κοινότητες. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα με την Αρμενική γλώσσα όπου η κυβερνητική υποστήριξη στον τομέα της παιδείας και του πολιτισμού, για παράδειγμα, συμπίπτει με την προστασία και προώθηση της Αρμενικής γλώσσας.

Δ. Όμως, αυτό δεν πρέπει να συγκαλύπτει το γεγονός ότι η Αρμενική γλώσσα παραμένει σε ευάλωτη θέση, όπου η εύθραυστη κατάσταση και η ενδεχόμενη διακοπή της διδασκαλίας της Αρμενικής σε επίπεδο μέσης παιδείας (που οφείλεται στην απόφαση του διοικητικού καταπιστεύματος του Ινστιτούτου Μελκονιάν να το κλείσει) θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην παρουσία της Αρμενικής γλώσσας στην Κύπρο.

Ε. Η Κυπριακή Μαρωνιτική Αραβική γλώσσα είναι μια γλώσσα που διατρέχει σοβαρό κίνδυνο, ιδιαίτερα από την εξάρθρωση της κοινωνικής ζωής μετά το 1974. Η Μαρωνιτική κοινότητα έχει υποστήριξη από την Κυπριακή Κυβέρνηση, όμως η υποστήριξη αυτή δεν προορίζεται ειδικά για την Κυπριακή Μαρωνιτική Αραβική γλώσσα.

ΣΤ. Η υποδομή για την προώθηση και προστασία της Αρμενικής και της Κυπριακής Μαρωνιτικής Αραβικής γλώσσας ήδη υφίσταται στην Κύπρο. Υπάρχει καθιερωμένη και θεσμοποιημένη συνεργασία μεταξύ των αρχών και των ομιλούντων τις γλώσσες αυτές και υπάρχουν Αρμενικά και Μαρωνιτικά σχολεία και εκκλησίες. Αυτό θα πρέπει να καταστήσει ευκολότερο για τις Κυπριακές αρχές να εισαγάγουν μια δομημένη πολιτική για την προστασία και προώθηση των γλωσσών.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση κλήθηκε να σχολιάσει το περιεχόμενο της έκθεσης σύμφωνα με το Άρθρο 16.3 του Χάρτη, αλλά δεν επιθυμούσε να το πράξει.

Στην 974^η Συνεδρία του στις 27 Σεπτεμβρίου 2006, το Συμβούλιο Υπουργών υιοθέτησε την Σύσταση του που απευθύνεται στην Κύπρο, η οποία εμφανίζεται στο Μέρος Β του παρόντος εγγράφου.

B. Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εφαρμογή του Χάρτη στην Κύπρο.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Σύσταση RecChL (2006) 3

Επιτροπή Υπουργών

για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες από την Κύπρο

(Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 27 Σεπτεμβρίου 2006 κατά τη 974^η συνεδρία των Αναπληρωτών των Υπουργών)

Η Επιτροπή Υπουργών

Σύμφωνα με το Άρθρο 16 του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες,

Λαμβάνοντας υπόψη τη Δήλωση που υπέβαλε η Κύπρος στις 4 Αυγούστου 2005,

Σημειώνοντας την αξιολόγηση που έγινε από την Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων για το Χάρτη, αναφορικά με την εφαρμογή του Χάρτη από την Κύπρο,

Έχοντας υπόψη ότι η αξιολόγηση αυτή βασίζεται σε πληροφορίες που υπέβαλε η Κύπρος στην εθνική της έκθεση, συμπληρωματικές πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τις Κυπριακές αρχές, πληροφορίες που υπέβαλαν σώματα και σύνδεσμοι που εγκαθιδρύθηκαν νόμιμα στην Κύπρο και πληροφορίες που λήφθηκαν από την Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων κατά τη διάρκεια της «επί τόπου» επίσκεψης της,

Συστήνει όπως οι αρχές της Κύπρου λάβουν υπόψη όλες τις παρατηρήσεις της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων και ως θέμα προτεραιότητας:

1. εφαρμόσουν το Μέρος II προστασίας της Κυπριακής Μαρωνιτικής Αραβικής ως περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας στην Κύπρο εντός της εννοίας του Χάρτη και ενισχύουν ιδιαίτερα τη διδασκαλία της Κυπριακής Μαρωνιτικής Αραβικής στο επίπεδο δημοτικής εκπαίδευσης,
2. λάβουν μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η διδασκαλία της Αρμενικής σε επίπεδο μέσης εκπαίδευσης θα παραμένει διαθέσιμη,
3. υιοθετήσουν δομημένη πολιτική για την προστασία και προώθηση της Αρμενικής και της Κυπριακής Μαρωνιτικής Αραβικής γλώσσας.